

Οι Αντιλήψεις για τον Πληθωρισμό και η Επίδραση του Ευρώ

Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών & Προβλέψεων

Γκίκας Χαρδούβελης
Chief Economist &
Director of Research
ghardouvelis@eurobank.gr

Έλενα Σιμιντζή
Economic Analyst
esimintzi@eurobank.gr

Όλγα Κοσμά
Economic Analyst
okosma@eurobank.gr

- Τα ελληνικά νοικοκυριά εμφανίζονται ιδιαίτερα απαισιόδοξα για την πορεία του πληθωρισμού, κυρίως την περίοδο μετά την εισαγωγή του ευρώ σε φυσική μορφή το 2002.
- Από το 2002, μια παρόμοια επιδείνωση των αντιλήψεων των νοικοκυριών για τον πληθωρισμό παρατηρείται και στην Ευρωζώνη. Αντίθετα, δεν διαπιστώνεται επιδείνωση στις 3 χώρες της ΕΕ-15 εκτός Ευρωζώνης.
- Την περίοδο που προηγείται της υιοθέτησης του ευρώ, οι διακυμάνσεις στις αντιλήψεις των νοικοκυριών συμβαδίζουν με τις διακυμάνσεις του επίσημου πληθωρισμού τόσο στην Ελλάδα όσο και την Ευρωζώνη.
- Μετά την 01/01/2002, όμως, όταν το ευρώ εισάγεται σε φυσική μορφή, η θετική συσχέτιση μεταξύ αντιλήψεων και πληθωρισμού καταστρέφεται, με τα δύο μεγέθη να ακολουθούν αυτόνομη πορεία.
- Η διαφοροποίηση της συμπεριφοράς των αντιλήψεων για τον πληθωρισμό για την ομάδα των χωρών της ΕΕ-15 εκτός Ευρωζώνης ενισχύει το συμπέρασμα ότι υπάρχει αιτιώδης σχέση μεταξύ της υιοθέτησης του ευρώ σε φυσική μορφή και της αυξημένης απαισιοδοξίας για τον πληθωρισμό στην Ελλάδα και την Ευρωζώνη.
- Τα ελληνικά νοικοκυριά λαμβάνουν υπόψη τους αγαθά «πρώτης ανάγκης» όταν διαμορφώνουν τις αντιλήψεις τους για τον πληθωρισμό, αλλά αυτό συμβαίνει μόνο την περίοδο πριν την εισαγωγή του ευρώ.

Τόμος(Τεύχος)	Ημερομηνία	Συγγραφείς-Τίτλοι Άρθρων
2(4)	31 Μαΐου 2007	Κ. Ε. Βορλόου: <i>Εκπαίδευση Εργαζομένων και Επιδόσεις του Ξενοδοχειακού Κλάδου στην Ελλάδα</i>
2(3)	27 Απριλίου 2007	Ο. Κοσμά, Ε. Σιμιντζή & Γ. Χαρδούβελης: <i>Ο Πληθωρισμός για Διαφορετικές Εισοδηματικές Τάξεις και η Εισαγωγή του Ευρώ</i>
2(2)	13 Μαρτίου 2007	Μ. Δαβραδάκης & Ό. Κοσμά: <i>Οι δαπάνες υγείας των ελληνικών νοικοκυριών</i>
2(1)	14 Φεβρουαρίου 2007	Δ. Μαλλιαρόπουλος: <i>Ο Alan Greenspan δικαιώνεται</i>
1(9)	18 Δεκεμβρίου 2006	Γ. Χαρδούβελης, Θ. Σαμπανιώτης & Μ. Δαβραδάκης: <i>Ο Προϋπολογισμός του Κράτους και οι αποκλίσεις στην εκτέλεσή του</i>
1(8)	25 Οκτωβρίου 2006	i. Θ. Σαμπανιώτης: <i>Ο ελληνικός τουρισμός στα πλαίσια του διεθνούς ανταγωνισμού</i> ii. Κ. Βορλόου: <i>Η τουριστική δραστηριότητα των ελληνικών νοικοκυριών</i>
1(7)	28 Σεπτεμβρίου 2006	Έ. Σιμιντζή: <i>Ιδιωτικοποιήσεις και η επίδρασή τους στις Τράπεζες</i>
1(6)	1 Ιουλίου 2006	Δ. Μαλλιαρόπουλος: <i>Οι τιμές των ακινήτων στην Ελλάδα αντανακλούν τα θεμελιώδη μεγέθη της αγοράς</i>
1(5)	15 Ιουνίου 2006	Μ. Δαβραδάκης: <i>Οι επιπτώσεις της πρόσφατης διόρθωσης του χρηματιστηρίου στην οικονομική δραστηριότητα</i>
1(4)	28 Απριλίου 2006	Κ. Βορλόου: <i>Η αβεβαιότητα για το πετρέλαιο, πλήγμα στις προσδοκίες για την οικονομική δραστηριότητα και τον πληθωρισμό</i>
1(3)	8 Μαρτίου 2006	Έ.Σιμιντζή: <i>Νέες Εισαγωγές Επιχειρήσεων στο Χρηματιστήριο Αθηνών</i>
1(2)	21 Φεβρουαρίου 2006	i. Η. Λεκκός: <i>Συγκριτική Ανάλυση των Επιτοκίων Δανεισμού στην Ελλάδα και την Ευρωζώνη</i> ii. Δ. Μαλλιαρόπουλος: <i>Τραπεζικά επιτόκια και πληθωρισμός: Χρεώνουν οι ελληνικές τράπεζες υπερβολικά υψηλά επιτόκια;</i>
1(1)	6 Φεβρουαρίου 2006	Μ. Δαβραδάκης & Γ. Χαρδούβελης: <i>Είναι υπερτιμημένη η αγορά ακινήτων; Διεθνείς τάσεις και επενδυτικές ευκαιρίες.</i>

Διαθέσιμα ηλεκτρονικά από την ιστοσελίδα της Eurobank EFG:
<http://www.eurobank.gr/research>

Κυκλοφορούν επίσης:

1. Γκίκας Χαρδούβελης, «*Πηγές Ανάπτυξης: Μπορεί η Ελλάδα να Ακολουθήσει το Παράδειγμα της Ιρλανδίας;*» (ISBN: 9608386381, Ιανουάριος 2006, Εκδόσεις Κέρκυρα), με τα πρακτικά και τις μελέτες του ομώνυμου συνεδρίου της Eurobank EFG (4/10/2005).
2. Νικόλαος Καραμούζης & Γκίκας Χαρδούβελης, «*Αγορά κατοικίας: τάσεις και επενδυτικές ευκαιρίες*» (ISBN: 9789604451661, 2007, Εκδόσεις Σάκκουλα).

Eurobank Research: Οικονομία και Αγορές

ISSN: 1790-6881

Eurobank EFG, Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών & Προβλέψεων
Ερευνητική Ομάδα:

Συντάκτης: Γκίκας Χαρδούβελης,
Chief Economist & Director of Research

Δημήτρης Μαλλιαρόπουλος: Research Advisor
Ιωάννης Γκιώνης: Research Economist
Μανώλης Δαβραδάκης: Research Economist
Όλγα Κοσμά: Economic Analyst

Κώστας Ε. Βορλόου: Research Economist
Θεοδόσης Σαμπανιώτης: Senior Economic Analyst
Βαγγέλης Γεωργόπουλος: Economic Analyst
Έλενα Σιμιντζή: Economic Analyst

Eurobank EFG, Όθωνος 6, 10557 Αθήνα, τηλ (210) 333.7365, Φαξ: (210) 333.7687,
web: <http://www.eurobank.gr/research>, Email επικοινωνίας: Research@eurobank.gr

Ρήτρα μη ευθύνης (disclaimer):

Άρθρα, μελέτες, σχόλια κλπ. εκφράζουν αποκλειστικά τις απόψεις του συντάκτη τους. Ανυπόγραφα σημειώματα θεωρούνται της συντάξεως. Άρθρα, μελέτες, σχόλια κλπ., που υπογράφονται από μέλη της συντακτικής επιτροπής, εκφράζουν τις προσωπικές απόψεις του γράφοντα. Απαγορεύεται χωρίς προηγούμενη άδεια η ολική ή μερική αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή ή αναμετάδοση αυτής της έκδοσης σε οποιαδήποτε μορφή και με οποιοδήποτε μέσο, ηλεκτρονικό, μηχανικό, φωτοαντιγραφικό, ηχογραφικό ή άλλο.

Οι Αντιλήψεις για τον Πληθωρισμό και η Επίδραση του Ευρώ

Γκίκας Χαρδούβελης, Έλενα Σιμιντζή & Όλγα Κοσμά

1. Εισαγωγή

Η είσοδος της Ελλάδας στην Ευρωζώνη το 2001 σηματοδότησε την αρχή μιας νέας περιόδου μακροοικονομικής σταθερότητας και αυξημένης αξιοπιστίας της οικονομικής πολιτικής στη χώρα μας. Μετά την υιοθέτηση του ευρώ την 1/1/2001, ο πληθωρισμός στην Ελλάδα διαμορφώνεται κατά μέσο όρο στο 3,2%, έναντι τριπλάσιου σχεδόν μέσου πληθωρισμού την δεκαετία που προηγείται της ΟΝΕ. Κατά περίεργο τρόπο, όμως, στη συνείδηση του ελληνικού νοικοκυριού, το νέο νόμισμα είναι υπεύθυνο για τη λεγόμενη «ακρίβεια» που τον ταλαιπωρεί και διαβρώνει το εισόδημά του. Μάλιστα, η δυσφορία του κοινού δεν είναι μόνο ελληνικό φαινόμενο, αλλά αφορά και τους κατοίκους των υπολοίπων χωρών της Ευρωζώνης. Η δυσφορία αυτή αποτελεί αίνιγμα.

Στο παρόν άρθρο γίνεται μία συστηματική ανάλυση των αντιλήψεων των νοικοκυριών για τον πληθωρισμό. Η καταγραφή των αντιλήψεων προέρχεται από μηνιαία έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που πραγματοποιείται το πρώτο δεκαπενθήμερο έκαστου μήνα σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με το ίδιο ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο παραμένει αναλλοίωτο από το 1985 και έτσι τα αποτελέσματα της έρευνας για τις αντιλήψεις των νοικοκυριών για τον πληθωρισμό είναι διαχρονικά συγκρίσιμα. Είναι, επομένως, δυνατό να απαντηθεί άμεσα το ερώτημα αν οι αντιλήψεις για τον πληθωρισμό έχουν επιδεινωθεί μετά την είσοδο του ευρώ.

Πέραν της συστηματικής καταγραφής των αντιλήψεων για τον πληθωρισμό, αναλύεται ενδελεχώς και η σχέση των αντιλήψεων αυτών με τον πραγματικό πληθωρισμό. Το

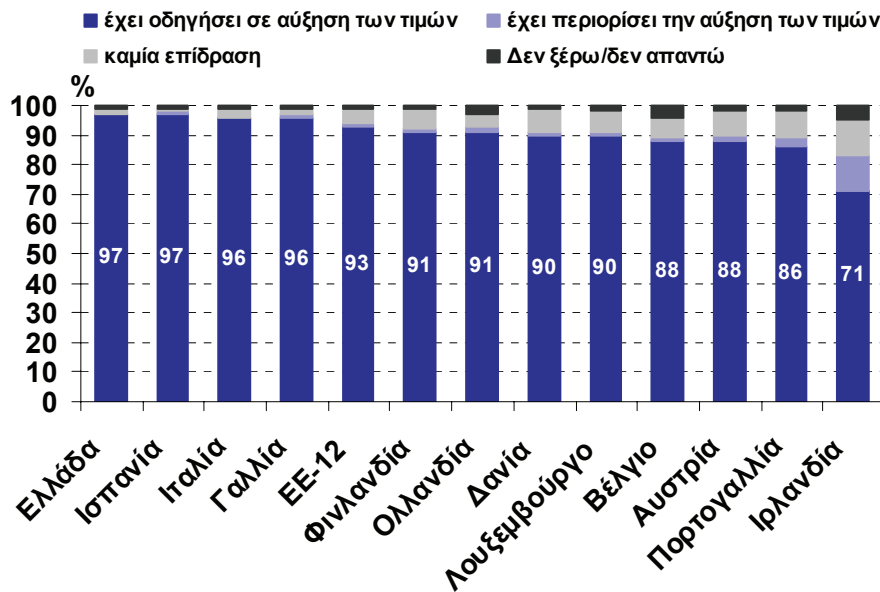
άρθρο επικεντρώνεται στο ερώτημα αν η σχέση είναι θετική, όπως θα πρέπει να είναι αν τα νοικοκυριά παρακολουθούν σωστά τις εξελίξεις στις τιμές, και αν η σχέση έχει διαφοροποιηθεί μετά την έλευση του ευρώ.

Η ανάλυση πραγματοποιείται τόσο για την Ελλάδα όσο και για τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης.¹ Μάλιστα η ανάλυση επεκτείνεται και στην ομάδα των τριών χωρών της ΕΕ-15, οι οποίες διατήρησαν τα εθνικά τους νομίσματα (Δανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Σουηδία). Η σύγκριση της ομάδας των χωρών αυτών με την Ελλάδα και την Ευρωζώνη είναι ιδιαίτερα χρήσιμη. Τυχόν διαφορετική συμπεριφορά μετά την είσοδο του ευρώ στις χώρες εκτός Ευρωζώνης από τις χώρες της Ευρωζώνης υποδηλώνει ότι η φυσική παρουσία του ευρώ πιθανόν να επηρέασε τις αντιλήψεις των νοικοκυριών για τον πληθωρισμό και διαφοροποίησε τη σχέση τους με τον πραγματικό πληθωρισμό.

Το υπόλοιπο άρθρο έχει την ακόλουθη οργάνωση: Στην Ενότητα 2 παρουσιάζεται ο τρόπος μέτρησης των αντιλήψεων των νοικοκυριών για τον πληθωρισμό και η διαχρονική συμπεριφορά των αντιλήψεων αυτών από το 1985 έως σήμερα. Στην Ενότητα 3 περιέχεται μια ενδελεχής ανάλυση για τη σχέση μεταξύ των αντιλήψεων για τον πληθωρισμό και του επίσημου πληθωρισμού. Η σχέση μεταξύ των δύο μεγεθών εξετάζεται τόσο με τη βοήθεια διαγραμμάτων όσο και με τη βοήθεια οικονομετρικής ανάλυσης. Η ανάλυση δεν περιορίζεται μόνο στην Ελλάδα αλλά επεκτείνεται στην Ευρωζώνη και την ομάδα των χωρών της ΕΕ-15 που διατήρησαν τα εθνικά τους νομίσματα. Στην Ενότητα 4 εξετάζεται αν οι αντιλήψεις των ελληνικών νοικοκυριών για τον

¹ Δεν συμπεριλαμβάνονται στην ανάλυση το Λουξεμβούργο (λόγω έλλειψης στοιχείων πριν το 2002) και το 13^ο μέλος της Ευρωζώνης, η Σλοβενία.

Διάγραμμα 2.1: Ερώτηση σχετικά με την επίδραση του ευρώ στη σταθερότητα των τιμών

Πηγή: Flash Ευρωβαρόμετρο 193, Σεπτέμβριος 2006, δείγμα 1000 πολιτών σε κάθε χώρα

πληθωρισμό επηρεάζονται περισσότερο από κάποια συγκεκριμένη κατηγορία αγαθών. Στα Παραρτήματα I και II περιέχονται συμπληρωματικές αναλύσεις.

2. Οι αντιλήψεις των νοικοκυριών για τον πληθωρισμό

Στο παρόν εδάφιο περιγράφεται ο τρόπος κατασκευής των αντιλήψεων των νοικοκυριών για τον τρέχοντα πληθωρισμό, καθώς και η διαχρονική συμπεριφορά των αντιλήψεων αυτών.

2.1 Η κοινή γνώμη για το ευρώ

Ξεκινούμε με μια σύντομη περιγραφή της δυσφορίας του κοινού για το ευρώ, η οποία αποτέλεσε και το έναυσμα για την παρούσα ανάλυση. Οι Έλληνες διαμαρτύρονται ότι το ευρώ έφερε ανατιμήσεις και ότι είναι η αιτία για τις αυξήσεις των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών. Για παράδειγμα, σε πρόσφατη έρευνα (20-26 Φεβρουαρίου 2007) που διενήργησε η εταιρεία δημοσκοπήσεων MRB Hellas για λογαριασμό του Συνδέσμου Ελλήνων Βιομηχάνων (ΣΕΒ), το 74,5% των ερωτώμενων θεωρούν το ευρώ ως μια αρνητική εξέλιξη για την ελληνική οικονομία, συνδέοντάς το με την ακρίβεια. Επίσης, σε έρευνα που διεξήχθη από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην Ελλάδα τον

Απρίλιο του 2006, η πλειονότητα της ελληνικής κοινής γνώμης (55%) εκτιμά ότι η υιοθέτηση του ευρώ αποτελεί μειονέκτημα για την Ελλάδα που θα την αποδυναμώσει στο μέλλον.² 9 στους 10 Έλληνες (88%) προσδιορίζουν ως κύριο μειονέκτημα της υιοθέτησης του ευρώ την αύξηση των τιμών, η οποία προκαλεί και την αύξηση κόστους ζωής τους.

Όπως φαίνεται από το Διάγραμμα 2.1, σε έρευνα που διεξήχθη από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Σεπτέμβριο του 2006, τα ποσοστά δυσαρέσκειας για το νέο ενιαίο νόμισμα είναι πολύ υψηλά σε όλες τις χώρες της Ευρωζώνης, με 93 στους 100 κατοίκους της Ευρωζώνης να θεωρούν ότι το ευρώ έχει επιδράσει αυξητικά στις τιμές. Μάλιστα, οι Έλληνες καταναλωτές, μαζί με τους Ισπανούς, φαίνεται να είναι οι περισσότερο δυσαρεστημένοι για το ευρώ: Το 97% των ερωτώμενων απαντούν πως το ευρώ έχει οδηγήσει σε αυξήσεις τιμών από τη στιγμή εισαγωγής του, δηλαδή πέντε χρόνια νωρίτερα.³

² Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2006), «Ευρωβαρόμετρο, Κοινή γνώμη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Εθνική ανάλυση, Ελλάδα», Flash Eurobarometer 179, Απρίλιος.

³ European Commission (2006), «The Eurozone, 5 years after the introduction of euro coins and banknotes», Flash Eurobarometer 193, September.

2.2 Η συστηματική μέτρηση των αντιλήψεων για τον πληθωρισμό

Οι αντιλήψεις για τον πληθωρισμό μετρούνται με βάση μια μηνιαία έρευνα που διενεργείται συστηματικά σε όλες τις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πρόκειται για την έρευνα «Business and Consumer Surveys», η οποία διεξάγεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε μηνιαία βάση από τον Ιανουάριο 1985 για τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε συνεργασία με τις εθνικές τους υπηρεσίες.⁴ Στην έρευνα αυτή λαμβάνουν μέρος περισσότερα από 20.000 νοικοκυριά σε όλη την Ε.Ε., από τα οποία περίπου 1.500 βρίσκονται στην Ελλάδα. Το ερωτηματολόγιο στα νοικοκυριά περιλαμβάνει και μια ερώτηση σχετικά με τις αντιλήψεις τους για τον πληθωρισμό τους τελευταίους 12 μήνες.

Οι αντιλήψεις για τον πληθωρισμό του περασμένου έτους καταγράφονται στην απάντηση της εξής ερώτησης:

«Πώς πιστεύετε ότι έχουν εξελιχθεί οι τιμές τους τελευταίους 12 μήνες; Έχουν...»

- ++** αυξηθεί πολύ
- +** αυξηθεί μετριασθώς
- =** αυξηθεί ελάχιστα
- έμειναν περίπου ίδιες
- έπεσαν
- N** δεν ξέρω

Τα αποτελέσματα της έρευνας είναι διαθέσιμα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στη μορφή ενός σταθμικού μέσου όρου των απαντήσεων, δηλαδή ενός ισοζυγίου απαντήσεων που περιγράφει την κατεύθυνση της μεταβολής των τιμών. Το ισοζύγιο υπολογίζεται αφαιρώντας τις αρνητικές από τις θετικές απαντήσεις (εκφρασμένες σε ποσοστιαίες μονάδες ως ποσοστό των συνολικών απαντήσεων). Έτσι, αν συμβολίσουμε με **AA** το ποσοστό των ερωτώμενων που απαντούν ότι οι τιμές «έχουν αυξηθεί πολύ», με **A** αυτούς που πιστεύουν ότι «έχουν αυξηθεί μετριασθώς», με **MM** και **M** αυτούς που

απαντούν «έπεσαν» και «έμειναν περίπου οι ίδιες», τότε το ισοζύγιο απαντήσεων, **I**, ορίζεται ως εξής:

$$I \equiv (AA + \frac{1}{2}A) - (MM + \frac{1}{2}M)$$

Είναι φανερό ότι η τιμή του ισοζυγίου των απαντήσεων, **I**, κυμαίνεται από -100, όταν όλοι οι ερωτώμενοι απαντήσουν ότι οι τιμές «έπεσαν» (**MM**), έως +100, όταν όλοι οι ερωτώμενοι απαντήσουν ότι οι τιμές «έχουν αυξηθεί πολύ» (**AA**). Παρατηρήσατε, επίσης, ότι η διάρθρωση των απαντήσεων είναι τέτοια ώστε όταν ο δείκτης είναι μηδέν, η μέση αντίληψη είναι ότι θα έχουμε μια ελάχιστη αύξηση των τιμών, δηλαδή χαμηλό θετικό πληθωρισμό. Μηδενικός πληθωρισμός, δηλαδή τιμές που παραμένουν περίπου ίδιες, ισοδυναμεί με αρνητικές τιμές του δείκτη **I**.

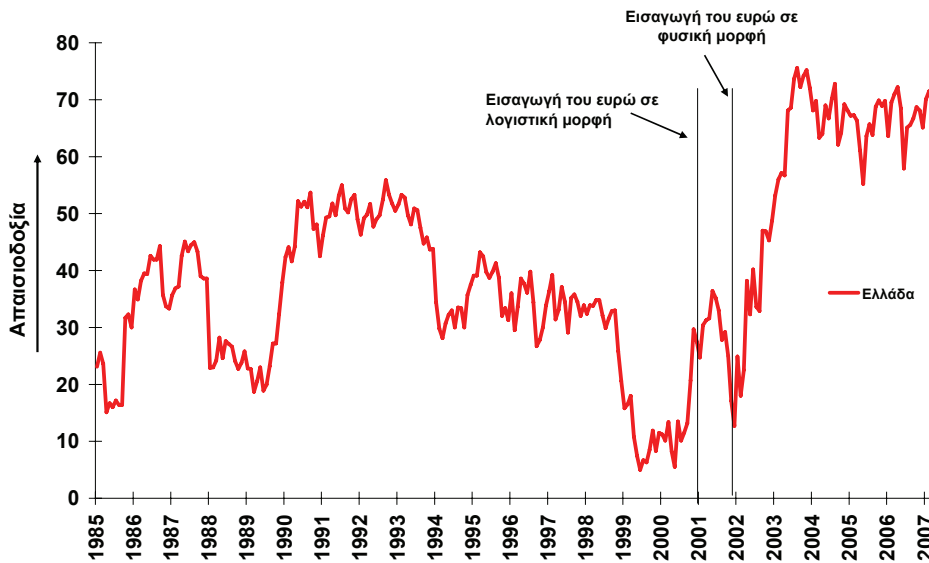
2.3 Η διαχρονική συμπεριφορά των αντιλήψεων για τον πληθωρισμό

Στο Διάγραμμα 2.2 περιγράφεται η διαχρονική συμπεριφορά του ισοζυγίου των απαντήσεων των νοικοκυριών για τη συμπεριφορά των τιμών στην Ελλάδα από το 1985 έως σήμερα. Ο δείκτης των μέσων αντιλήψεων των νοικοκυριών, **I**, έχει θετικό πρόσημο σε όλη τη διάρκεια των 23 ετών, γεγονός που υποδηλώνει ότι τα ελληνικά νοικοκυριά πάντοτε περίμεναν σημαντική αύξηση των τιμών. Την περίοδο 1985-2001 ο μέσος όρος του δείκτη ήταν 34 μονάδες και η διακύμανσή του 12 μονάδες. Από την 1/1/2002, όταν το ευρώ κυκλοφόρησε σε φυσική μορφή, έως σήμερα η μέση τιμή του δείκτη είναι 61 μονάδες με διακύμανση 14 μονάδων. Η αύξηση του δείκτη μετά την 1/1/2002 μέχρι τα τέλη του 2003 υπήρξε απότομη (63 μονάδες). Μόνο την τριετία 1999-2001, οι Έλληνες υπήρξαν λίγο αισιόδοξοι, αφού περίμεναν μεν αύξηση των τιμών, αλλά κατά μέσο όρο όχι σημαντική. Ο δείκτης την περίοδο εκείνη είχε μέση τιμή μόνον 18 μονάδες.

Η απαισιοδοξία για την πορεία των τιμών δεν αποτελεί μόνο ελληνικό φαινόμενο. Εμφανίζεται σε όλες τις χώρες-μέλη της Ευρωζώνης. Ο μέσος όρος του δείκτη είναι θετικός, ενώ η διακύμανσή του αρκετά υψηλή. Στο Πίνακα 2.1 περιγράφονται οι σχετικές στατιστικές, ενώ στο Παράρτημα II παρουσιάζονται οι γραφικές

⁴ Στην Ελλάδα την έρευνα διεξάγει η εταιρεία Wunderman. Για τη Πορτογαλία και την Ισπανία τα διαθέσιμα στοιχεία για το δείκτη αντιλήψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ξεκινούν τον Ιούνιο του 1986, για την Αυστρία και τη Σουηδία τον Οκτώβριο του 1995, ενώ για τη Φινλανδία το Νοέμβριο του 1995.

Διάγραμμα 2.2: Δείκτης αντιλήψεων πληθωρισμού στην Ελλάδα

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Consumer & Business Surveys

Σημείωση: Ο δείκτης αντιλήψεων αναφέρεται στη συμπεριφορά των τιμών τους τελευταίους 12 μήνες. Αύξηση του δείκτη συνεπάγεται μεγαλύτερη απαισιοδοξία για τον πληθωρισμό, μείωση του δείκτη συνεπάγεται αντίστοιχα μεγαλύτερη αισιοδοξία.

Πίνακας 2.1: Δείκτης αντιλήψεων πληθωρισμού στις χώρες της ΕΕ-15

	Μέση τιμή			Τυπική απόκλιση		
	Σύνολο περιόδου	01/85-12/01	01/02-05/07	Σύνολο περιόδου	01/85-12/01	01/02-05/07
Αυστρία	10	-12	35	28	19	6
Βέλγιο	38	34	49	16	16	7
Γαλλία	17	8	46	21	15	5
Γερμανία	24	19	39	20	19	17
Ελλάδα	40	34	61	17	12	14
Ιρλανδία	32	28	46	17	16	10
Ισπανία	33	26	52	16	13	7
Ιταλία	36	34	44	16	15	15
Ολλανδία	20	13	44	23	16	24
Πορτογαλία	38	36	43	13	14	7
Φινλανδία	-13	-20	-5	14	15	4
Δανία	-18	-16	-23	17	19	6
Ηνωμένο Βασίλειο	12	16	1	14	13	8
Σουηδία	-26	-27	-25	7	7	7

Σημείωση: Βλέπε σημείωση Διαγράμματος 2.2. Για τη Πορτογαλία και την Ισπανία τα διαθέσιμα στοιχεία για το δείκτη αντιλήψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ξεκινούν τον Ιούνιο του 1986, για την Αυστρία και τη Σουηδία τον Οκτώβριο του 1995, ενώ για τη Φινλανδία το Νοέμβριο του 1995.

παραστάσεις του δείκτη ανά χώρα. Όπως και στην Ελλάδα, σε ορισμένες χώρες, όταν έγινε η εισαγωγή του ευρώ σε φυσική μορφή, η αύξηση του δείκτη αντιλήψεων των νοικοκυριών για τον πληθωρισμό ήταν ιδιαίτερα απότομη.

Η επιδείνωση της αντίληψης των νοικοκυριών για τον πληθωρισμό στις χώρες-μέλη της Ευρωζώνης που συνέπεσε με την είσοδο του ευρώ πιθανόν να έχει ως αιτία το ίδιο το ευρώ. Αυτό φαίνεται από το γεγονός ότι οι χώρες που δεν δέχτηκαν να υιοθετήσουν το ευρώ - η Δανία, η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο - δεν παρουσιάζουν παρόμοια εικόνα. Στο Διάγραμμα 2.3 παρατηρούμε ότι σε αντίθεση με την αύξηση του δείκτη για την Ευρωζώνη που ξεκινά ήδη από το 1999 και που γίνεται ιδιαίτερα έντονη το 2002 με την εισαγωγή του ευρώ σε φυσική μορφή, ο δείκτης στις χώρες που δεν υιοθέτησαν το ευρώ δεν παρουσιάζει παρόμοια αύξηση. Μάλιστα ο δείκτης αυτός κινείται σε αρνητικά επίπεδα, που σημαίνει ότι η πλειονοψηφία των νοικοκυριών στις χώρες που διατήρησαν τα εθνικά τους νομίσματα θεωρεί ότι οι τιμές κινούνται σταθεροποιητικά ή πτωτικά.

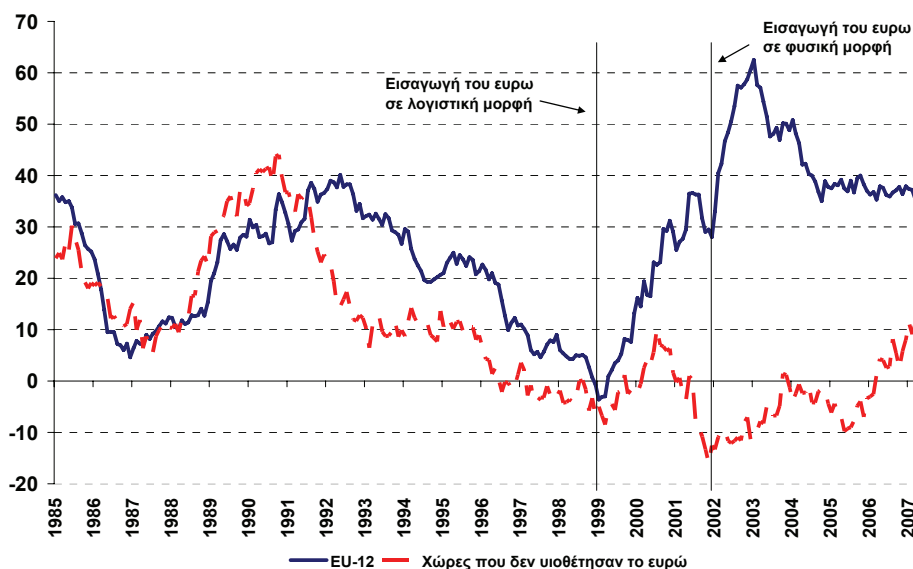
Βεβαίως, η «αισιοδοξία» που χαρακτηρίζει τα νοικοκυριά στο Ηνωμένο Βασίλειο, τη Δανία και τη Σουηδία σε αντιδιαστολή με την απαισιοδοξία στην Ευρωζώνη, μπορεί να μην οφείλεται σε αρνητική ψυχολογία λόγω έλλειψης του ευρώ, αλλά να οφείλεται στη διαφορετική τροχιά του πληθωρισμού στις επιμέρους χώρες. Συνεπώς, απαιτείται περαιτέρω ανάλυση.

3. Η διαχρονική σχέση μεταξύ αντιλήψεων για τον πληθωρισμό και πληθωρισμού

Στο παρόν εδάφιο γίνεται μια ενδελεχής γραφική και οικονομετρική ανάλυση της σχέσης μεταξύ πληθωρισμού και αντιλήψεων για τον πληθωρισμό στην Ελλάδα, την Ευρωζώνη και την ομάδα των χωρών της ΕΕ-15 εκτός Ευρωζώνης. Στη συνέχεια εξετάζεται αν η σχέση αυτή διαφοροποιείται μετά την υιοθέτηση του ευρώ.

Ο δείκτης αντιλήψεων για την Ελλάδα, την Ευρωζώνη και τις δύο από τις τρεις χώρες της ΕΕ-15 που δεν ανήκουν

Διάγραμμα 2.3:
Δείκτης αντιλήψεων για τον πληθωρισμό στην Ευρωζώνη και τις χώρες της ΕΕ-15 που δεν υιοθέτησαν το ευρώ

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Consumer & Business Surveys*

Σημείωση: Βλέπε σημείωση Διαγράμματος 2.2. Ο δείκτης αντιλήψεων των χωρών της ΕΕ-15 που δεν υιοθέτησαν το ευρώ είναι ο σταθμικός μέσος όρος των επιμέρους δεικτών αντιλήψεων για τον πληθωρισμό στο Ηνωμένο Βασίλειο, τη Δανία και τη Σουηδία. Ωστόσο, για την περίοδο από τον Ιανουάριο του 1985 μέχρι το Σεπτέμβριο του 1995 ο δείκτης των χωρών της ΕΕ-15 που δεν υιοθέτησαν το ευρώ είναι ο σταθμικός μέσος όρος των επιμέρους δεικτών αντιλήψεων για τον πληθωρισμό στο Ηνωμένο Βασίλειο και τη Δανία, καθώς ο δείκτης αντιλήψεων για τον πληθωρισμό στη Σουηδία είναι διαθέσιμος από τον Οκτώβριο του 1995. Οι σταθμίσεις των χωρών είναι αυτές που χρησιμοποιούνται στην έρευνα «Business and Consumer Surveys» και υπολογίζονται με βάση τη δαπάνη τελικής ιδιωτικής κατανάλωσης σε σταθερές τιμές.

στην Ευρωζώνη (Δανία και Ηνωμένο Βασίλειο) είναι διαθέσιμος από το 1985. Για τη Σουηδία, τα στοιχεία που δημοσιοποιεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι διαθέσιμα από τον Οκτώβριο του 1995. Στην παρακάτω ανάλυση χρησιμοποιείται ο δείκτης αντιλήψεων για τον πληθωρισμό και ο πραγματικός ετήσιος πληθωρισμός από το 1990 έως σήμερα για την Ελλάδα και την ομάδα των τριών χωρών της ΕΕ-15 εκτός Ευρωζώνης.⁵ Για την Ευρωζώνη, η ανάλυση ξεκινά ένα χρόνο αργότερα (1991) γιατί τα στοιχεία για τον εναρμονισμένο δείκτη τιμών καταναλωτή είναι διαθέσιμα από τη Eurostat από το 1990.⁶

3.1 Εκτίμηση της σχέσης των δύο μεγεθών

Στο Διάγραμμα 3.1 παρουσιάζεται η διαχρονική πορεία των αντιλήψεων για τον πληθωρισμό και του πληθωρισμού στην Ελλάδα από το 1985 έως σήμερα. Από το διάγραμμα φαίνεται ότι μέχρι την περίοδο εισόδου της Ελλάδας στην Ευρωζώνη υπήρχε υψηλή θετική συσχέτιση (0,57) του δείκτη των αντιλήψεων των νοικοκυριών για τις μεταβολές των τιμών τους τελευταίους 12 μήνες με τον πληθωρισμό της ίδιας περιόδου⁷. Η θετική αυτή συσχέτιση παρατηρείται μέχρι την πρώτη κάθετη μπάρα του Διαγράμματος, η οποία οριοθετεί την περίοδο που προηγείται της ένταξης της Ελλάδας στην Ευρωζώνη. Η σχέση αυτή φαίνεται όμως να διαταράσσεται μετά την 01/01/2002, μετά τη χρονική στιγμή δηλαδή της εισόδου του ευρώ σε φυσική μορφή, όταν τα δύο μεγέθη δε φαίνεται να κινούνται με συνέπεια (βλέπε περίοδο μετά τη δεύτερη μπάρα του Διαγράμματος 3.1). Η ενδιάμεση περίοδος, 01/01/2001-31/12/2001, που περικλείεται από τις δύο μπάρες, είναι η μεταβατική περίοδος ενός έτους όταν συνυπάρχουν ευρώ και δραχμή.

⁵ Από τον Ιανουάριο του 1985 μέχρι το Σεπτέμβριο του 1995 ο δείκτης αντιλήψεων για τον πληθωρισμό και ο δείκτης του πραγματικού πληθωρισμού των χωρών της ΕΕ-15 που δεν υιοθέτησαν το ευρώ είναι ο σταθμικός μέσος όρος των επιμέρους δεικτών στο Ηνωμένο Βασίλειο και τη Δανία.

⁶ Εναλλακτικά, για την επέκταση του δείγματος από το 1985 έως σήμερα (που είναι διαθέσιμα τα στοιχεία για το δείκτη αντιλήψεων για τον πληθωρισμό) θα μπορούσε να κατασκευαστεί ένας δείκτης τιμών καταναλωτή για το σύνολο της Ευρωζώνης χρησιμοποιώντας τους επιμέρους εθνικούς δείκτες των κρατών-μελών της Ευρωζώνης.

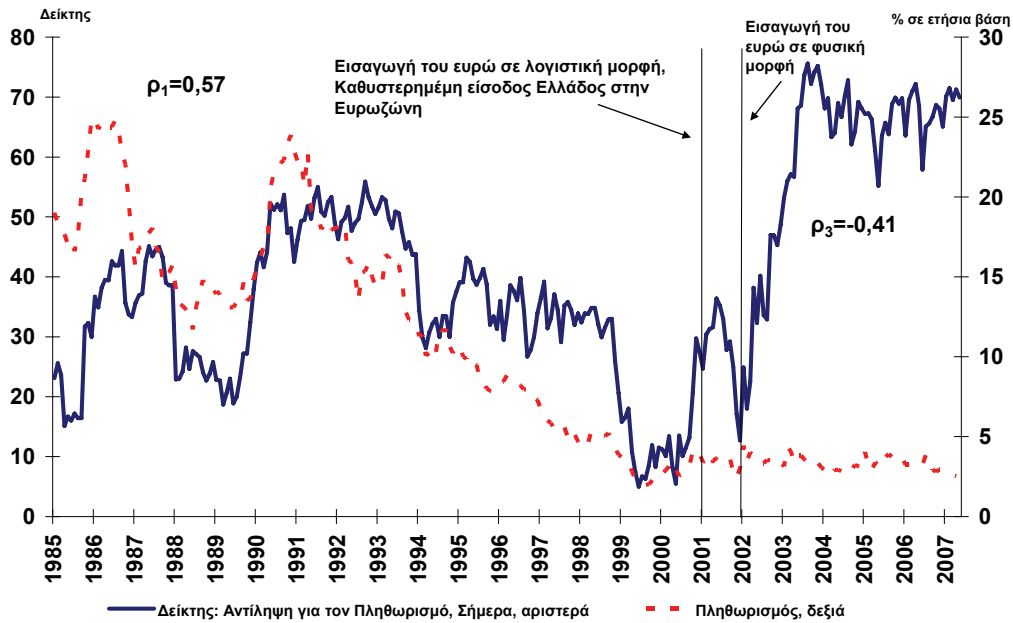
⁷ Οι εμπειρικές μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί στην Ελλάδα για την επίδραση του ευρώ στη διαμόρφωση του πληθωρισμού είναι περιορισμένες. Αξίζει να αναφερθεί η μελέτη του Αργυρού (2006), η οποία επιχειρεί συνολική αποτίμηση των επιπτώσεων στην ελληνική οικονομία από την ένταξη της Ελλάδας στην ΟΝΕ.

Πιο αναλυτικά, η περίοδος πριν την είσοδο της Ελλάδας στην ΟΝΕ χαρακτηρίζεται από διαστήματα στα οποία οι αντιλήψεις των νοικοκυριών παραμένουν σχεδόν σταθερές. Οι τιμές του δείκτη των αντιλήψεων στα διαστήματα αυτά συμβαδίζουν με το επίπεδο του πληθωρισμού. Έτσι, στις αρχές τις δεκαετίας του '90 (05/1990-12/1993) τα ελληνικά νοικοκυριά είναι ιδιαίτερα απαισιόδοξα για τον πληθωρισμό, με το δείκτη των αντιλήψεων να διαμορφώνεται κατά μέσο όρο στις 50 μονάδες. Η απαισιοδοξία των νοικοκυριών την περίοδο αυτή τροφοδοτείται από το υψηλό επίπεδο του πληθωρισμού, ο οποίος διαμορφώνεται κατά μέσο όρο στο 17,7%. Την περίοδο που ακολουθεί (09/1994-10/1998) ο μέσος όρος του δείκτη των αντιλήψεων των νοικοκυριών λαμβάνει την τιμή 35. Η βελτίωση στην ψυχολογία των νοικοκυριών συμβαίνει σε μια περίοδο που ο μέσος πληθωρισμός έχει επίσης υποχωρήσει στο 8,1%. Η περίοδος λίγο πριν την είσοδο στην ΟΝΕ (06/1999-08/2000) χαρακτηρίζεται από βελτίωση της αισιοδοξίας. Η τιμή του δείκτη αγγίζει τα χαμηλότερα επίπεδα ιστορικά και διαμορφώνεται στις 10 μονάδες κατά μέσο όρο. Αυτό βέβαια παρατηρείται σε μια περίοδο που η προσπάθεια ένταξης στην ΟΝΕ έχει αποφέρει καρπούς και που ο μέσος πληθωρισμός έχει υποχωρήσει στο 2,7%. Η αισιοδοξία αυτή δε διήρκεσε όμως για πολύ. Ο δείκτης αυξάνεται και φτάνει κατά μέσο όρο τις 68 μονάδες την περίοδο 08/2003-05/2007. Όμως η αύξηση του δείκτη δεν συνοδεύεται από ανάλογη αύξηση του πληθωρισμού. Η συσχέτιση μεταξύ αντιλήψεων και πληθωρισμού φαίνεται να διαταράσσεται, αφού ο πληθωρισμός την περίοδο αυτή παραμένει σχεδόν στα ίδια επίπεδα αγγίζοντας κατά μέσο όρο το 3,2%.

Η διατάραξη της σχέσης μεταξύ αντιλήψεων των ελληνικών νοικοκυριών και πληθωρισμού φανερώνεται και από τον υπολογισμό της συσχέτισης των δύο μεγεθών. Η συσχέτιση αυτή διαμορφώνεται στο 0,57 κατά μέσο όρο την περίοδο πριν την είσοδο της Ελλάδας στην Ευρωζώνη (01/1985-12/2000), ενώ για την περίοδο μετά το 2000 είναι αρνητική (-0,41).⁸

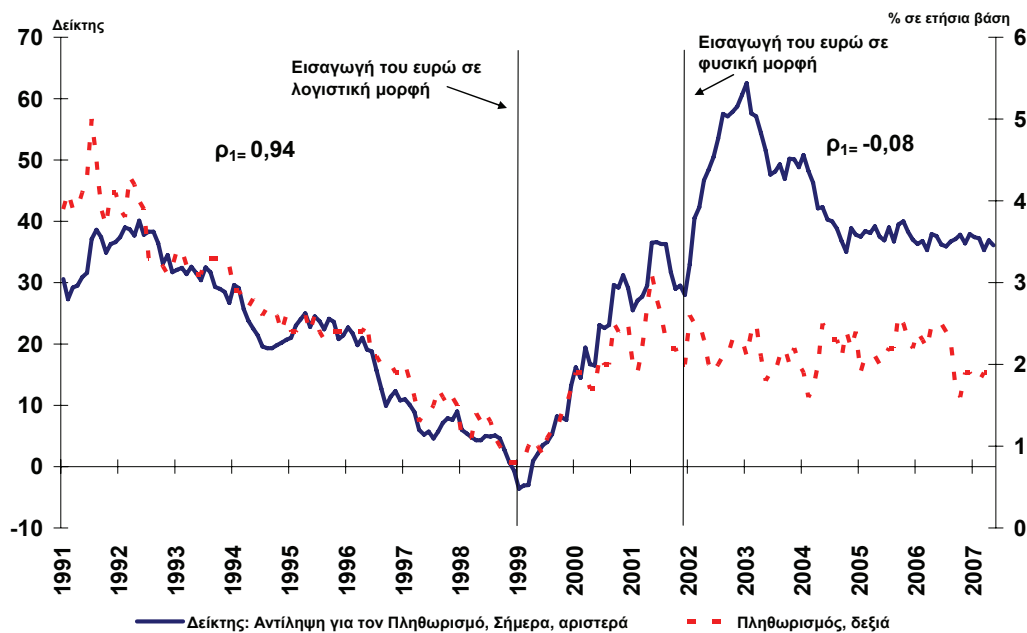
⁸ Σημειώνεται ότι η συσχέτιση 0,57 είναι στατιστικά σημαντική, ενώ η συσχέτιση -0,41 δεν είναι στατιστικά σημαντική.

Διάγραμμα 3.1: Αντιλήψεις για τον πληθωρισμό και πληθωρισμός στην Ελλάδα

Σημείωση: Δείκτης αντίληψων για τη συμπεριφορά των τιμών τους τελευταίους 12 μήνες σε σχέση με την πραγματική πορεία των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών τους τελευταίους 12 μήνες. Βλέπε σημειώσεις Διαγράμματος 2.2.

Διάγραμμα 3.2: Αντιλήψεις για τον πληθωρισμό και πληθωρισμός στην Ευρωζώνη

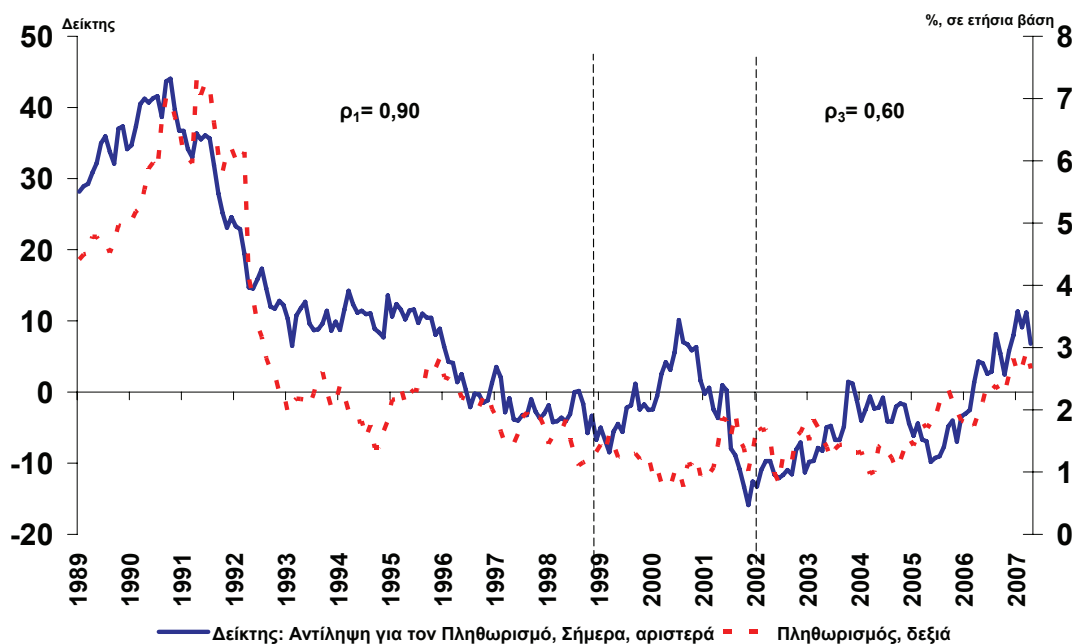

Σημείωση: Δείκτης αντίληψων για τη συμπεριφορά των τιμών τους τελευταίους 12 μήνες σε σχέση με την πραγματική πορεία των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών τους τελευταίους 12 μήνες. Βλέπε σημειώσεις Διαγράμματος 2.2.

Στη συνέχεια εξετάζεται αν η σύγκριση που παρατηρείται στις αντιλήψεις των ελληνικών νοικοκυριών από την 01/01/2002 για τον πληθωρισμό παρατηρείται και στην υπόλοιπη Ευρωζώνη. Στο Διάγραμμα 3.2 απεικονίζεται ο δείκτης αντιλήψεων για τον πληθωρισμό και η πραγματική μεταβολή των τιμών τους τελευταίους 12 μήνες στην Ευρωζώνη. Οι αντιλήψεις των νοικοκυριών για τον πληθωρισμό τους τελευταίους 12 μήνες στα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης παρουσιάζουν πολύ ισχυρή θετική συσχέτιση με την πορεία του πληθωρισμού των αγαθών και των υπηρεσιών για την περίοδο 01/1991-12/1998, πριν δηλαδή τη δημιουργία της Ευρωζώνης (0,94). Οι κάτοικοι των χωρών της Ευρωζώνης φαίνεται να μην παρουσιάζουν διαφορετική συμπεριφορά ούτε κατά τη μεταβατική περίοδο (01/1999-12/2001), όταν κυκλοφορεί το ευρώ σε λογιστική μορφή μαζί με τα εθνικά νομίσματα των χωρών. Την περίοδο αυτή το ισοζύγιο των απαντήσεων των νοικοκυριών ακολουθεί ανοδική πορεία, που προκαλείται από αντίστοιχη αύξηση του πληθωρισμού. Όμως, μετά την είσοδο του ευρώ σε φυσική μορφή, η ισχυρή θετική σχέση παύει να ισχύει. Η συσχέτιση είναι σχεδόν μηδενική (-0,08).

Το Διάγραμμα 3.3 είναι αντίστοιχο με το Διάγραμμα 3.2 και παρουσιάζει το σταθμικό μέσο όρο του πληθωρισμού καθώς και του δείκτη των αντιλήψεων των νοικοκυριών για τον πληθωρισμό στις τρεις χώρες της ΕΕ-15 που διατήρησαν τα εθνικά τους νομίσματα. Έχει ενδιαφέρον να εξεταστεί αν η συμπεριφορά της ομάδας των χωρών αυτών -Δανία, Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο- διαφέρει από αυτή των χωρών της Ευρωζώνης. Τυχόν διαφορετική συμπεριφορά υποδηλώνει ότι υπάρχει αιτιώδης σχέση μεταξύ της εισόδου του ευρώ σε φυσική μορφή και της αυξημένης απαισιοδοξίας που παρατηρείται στην Ευρωζώνη. Πράγματι, το Διάγραμμα 3.3 ισχυροποιεί αυτό το συμπέρασμα. Η συσχέτιση του σταθμικού μέσου όρου του δείκτη των αντιλήψεων των νοικοκυριών των χωρών αυτών και του σταθμικού μέσου πληθωρισμού διαμορφώνεται στο 0,90 την περίοδο 1989-1998 και παραμένει θετική και ιδιαίτερα ισχυρή και μετά το 2002, αφού είναι ίση με 0,60. Υπενθυμίζεται ότι στην Ευρωζώνη η συσχέτιση μετά την 01/01/2002 έγινε αρνητική.

Διάγραμμα 3.3:
Αντιλήψεις για τον πληθωρισμό και πληθωρισμός στις χώρες της ΕΕ-15 εκτός Ευρωζώνης, Δανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Σουηδία.

Σημείωση: Βλ. Σημείωση Διαγράμματος 2.3. Ο σταθμικός μέσος πληθωρισμός της Δανίας, Σουηδίας και Ηνωμένου Βασιλείου υπολογίστηκε με βάση τις σταθμίσεις της Eurostat.

3.2 Οικονομετρική ανάλυση

Στην παρούσα ενότητα εξετάζεται με μεγαλύτερη λεπτομέρεια η σχέση των αντιλήψεων των ελληνικών νοικοκυριών για τον πληθωρισμό, όπως αυτές καταγράφονται στην έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, και του πραγματικού πληθωρισμού.⁹ Στην προηγούμενη ενότητα δείξαμε διαγραμματικά ότι η διαμαρτυρία των ελληνικών νοικοκυριών ότι το ευρώ ευθύνεται για τη λεγόμενη «ακρίβεια» δεν φαίνεται να επιβεβαιώνεται από τα πραγματικά στοιχεία του πληθωρισμού. Στην παρούσα ενότητα εκτιμούμε τη σχέση μεταξύ αντιλήψεων για τον πληθωρισμό και πληθωρισμού με τη χρήση οικονομετρικού υποδείγματος.

Το οικονομετρικό υπόδειγμα αναφορικά με τις αντιλήψεις των νοικοκυριών για την κατεύθυνση των τιμών σε σχέση με την πραγματική ετήσια μεταβολή του δείκτη τιμών καταναλωτή είναι το ακόλουθο:

$$\text{Αντίληψη}_t = c + \alpha \text{ Αντίληψη}_{t-1} + \beta \Pi_{t-1} + \varepsilon_t, \quad (1)$$

όπου η μεταβλητή Αντίληψη_t περιγράφει τον δείκτη αντιλήψεων των νοικοκυριών στο μήνα t για την πορεία των τιμών τους τελευταίους 12 μήνες, από το μήνα $t-13$ έως το μήνα $t-1$. Αντίληψη_{t-1} περιγράφει τη μεταβλητή “Αντίληψη” του προηγούμενου μήνα $t-1$. Π_{t-1} είναι ο ετήσιος πληθωρισμός ένα μήνα νωρίτερα, από το μήνα $t-13$ έως τον μήνα $t-1$ και ε_t το σφάλμα της εκτίμησης. Παρατηρήσατε ότι η μεταβλητή των αντιλήψεων του πληθωρισμού, Αντίληψη_t , αναφέρεται στο ίδιο ακριβώς χρονικό διάστημα στο οποίο αναφέρεται και η μεταβλητή Π_{t-1} .

Το υπόδειγμα εκτιμάται για την περίοδο 01/1990-05/2007. Στην περίπτωση της Ελλάδας, επικεντρώνουμε την προσοχή μας στη σύγκριση των περιόδων 01/1990-12/2000 και 01/2002-05/2007. Αυτές οι χρονικές περιόδους αναφέρονται στα χρονικά διαστήματα πριν την είσοδο της Ελλάδας στην Ευρωζώνη και μετά την εισαγωγή του ευρώ

Πίνακας 3.1:
Η επίδραση του πληθωρισμού στη διαμόρφωση των αντιλήψεων για τον πληθωρισμό στην Ελλάδα

$$\text{Αντίληψη}_t = c + \alpha \text{ Αντίληψη}_{t-1} + \beta \Pi_{t-1} + \varepsilon_t$$

Ελλάδα		
	01/1990-12/2000	01/2002-05/2007
	(1)	(2)
c	1,79 (1,94)	11,33* (2,23)
α	0,88* (22,57)	0,86* (16,53)
β	0,23* (2,70)	-0,53 (-0,39)
R² adj	0,94	0,88

Σημείωση: Τα μεγέθη στις παρενθέσεις είναι οι στατιστικές t όταν τα κατάλοιπα της παλινδρόμησης έχουν διορθωθεί για ετεροσκεδαστικότητα με τη μέθοδο White (1980). Ο αστερίσκος δηλώνει στατιστικά σημαντικές εκτιμήσεις σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. $R^2 \text{adj}$ είναι ο συντελεστής πολλαπλού προσδιορισμού διορθωμένος για τους βαθμούς ελευθερίας.

⁹ Ο πληθωρισμός που χρησιμοποιείται για την ανάλυση αυτή

Πίνακας 3.2:
Η επίδραση του πληθωρισμού στη διαμόρφωση των αντιλήψεων για τον πληθωρισμό στην Ευρωζώνη και στις χώρες εκτός Ευρωζώνης

$$\text{Αντίληψη}_t = c + \alpha \text{ Αντίληψη}_{t-1} + \beta \Pi_{t-1} + \varepsilon_t$$

	Ευρωζώνη		Χώρες εκτός Ευρωζώνης	
	01/1991-12/1998	01/2002-05/2007	01/1990-12/1998	01/2002-05/2007
	(1)	(2)	(1)	(2)
c	-2,18*	-0,78	0,05	-1,99
	(-3,79)	(-0,29)	(0,10)	(-1,84)
α	0,85*	0,94*	1,01*	0,89*
	(19,54)	(23,33)	(30,79)	(19,97)
β	1,93*	1,58	-0,17	1,10
	(3,51)	(1,38)	(-0,66)	(1,79)
R ² adj	0,98	0,92	0,98	0,87

Σημείωση: Τα μεγέθη στις παρενθέσεις είναι οι στατιστικές t όταν τα κατάλοιπα της παλινδρόμησης έχουν διορθωθεί για ετεροσκεδαστικότητα με τη μέθοδο White (1980). Ο αστερίσκος δηλώνει στατιστικά σημαντικές εκτιμήσεις σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. R²adj είναι ο συντελεστής πολλαπλού προσδιορισμού διορθωμένος για τους βαθμούς ελευθερίας.

σε φυσική μορφή αντίστοιχα. Δε θα αναφερθούμε στη χρονική περίοδο 01/2001-12/2001, δηλαδή στη μεταβατική περίοδο όταν το ευρώ υπήρχε μόνο σε λογιστική μορφή.

Ο συντελεστής α φανερώνει κατά πόσο οι αντιλήψεις που σχηματίζουν τα νοικοκυριά για τον ετήσιο πληθωρισμό επηρεάζονται από τις αντιλήψεις τους τον προηγούμενο μήνα. Ο συντελεστής β δείχνει πώς μεταβάλλονται οι αντιλήψεις των νοικοκυριών για την πορεία των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών λόγω της μεταβολής του ετήσιου πληθωρισμού κατά τον προηγούμενο μήνα.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ανάλυσης του Πίνακα 3.1, ο πληθωρισμός έπαιξε θετικό και στατιστικά σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των αντιλήψεων των ελληνικών νοικοκυριών την περίοδο πριν την εισαγωγή του ευρώ (01/1990-12/2000). Μία αύξηση του ετήσιου πληθωρισμού της τάξεως του 1% είχε ως αποτέλεσμα οι αντιλήψεις για τον πληθωρισμό να αυξάνονται κατά 0,23 μονάδες. Η σχέση αυτή διαταράχθηκε από το 2002 και μετά, όταν ο πληθωρισμός έπαψε να έχει στατιστικά σημαντική σχέση με τη διαμόρφωση των αντιλήψεων των νοικοκυριών για τον πληθωρισμό. Μάλιστα η σχέση αυτή έγινε αρνητική.

υπολογίζεται με βάση τον εθνικό δείκτη τιμών καταναλωτή.

Το οικονομετρικό υπόδειγμα (1) εκτιμάται και για την Ευρωζώνη¹⁰ για την περίοδο 01/1991-05/2007. Στο υπόδειγμα αυτό συγκρίνεται η χρονική περίοδος πριν την είσοδο στο ευρώ (01/1991-12/1998) με την περίοδο μετά την είσοδο του ευρώ σε φυσική μορφή (01/2002-05/2007).¹¹ Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 3.2, συμπεράσματα που ισχύουν για την Ελλάδα, ισχύουν και για το σύνολο της Ευρωζώνης. Συγκεκριμένα, ο πληθωρισμός παίζει στατιστικά σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των αντιλήψεων των νοικοκυριών για τον πληθωρισμό κατά την περίοδο πριν την εισαγωγή του ευρώ, πριν δηλαδή από το 1999. Μία αύξηση του ετήσιου πληθωρισμού της τάξεως του 1% είχε ως αποτέλεσμα οι αντιλήψεις για τον πληθωρισμό των τελευταίων 12 μηνών να αυξάνονται κατά 1,93 μονάδες. Η σχέση αυτή όμως διαταράσσεται, όπως και στην Ελλάδα, από το 2002 και μετά. Ο συντελεστής β του υποδείγματος την περίοδο αυτή μειώνεται από το 1,93 στο 1,58. Μάλιστα, ο συντελεστής είναι πλέον μη στατιστικά σημαντικός.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η σύγκριση της εκτίμησης για την Ευρωζώνη με την αντίστοιχη εκτίμηση για την ομάδα των χωρών της ΕΕ-15 που δεν υιοθέτησαν

¹⁰ Εξαιρείται το Λουξεμβούργο και η Σλοβενία.

¹¹ Οι περίοδοι αυτοί είναι ίδιες για όλες τις χώρες της Ευρωζώνης πλην της Ελλάδος.

το ευρώ. Η εκτίμηση για την ομάδα των χωρών αυτών παράγει αντίθετη πληροφόρηση σε σχέση με αυτή για την Ευρωζώνη. Μάλιστα μετά το 2002, η σχέση είναι μη στατιστικά σημαντική τόσο για την περίοδο 01/1990-12/1998, όσο και για την περίοδο 01/2002-05/2007. Αυτό που έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, όμως, είναι ότι ο συντελεστής που συνδέει το δείκτη των αντιλήψεων με το δείκτη του πληθωρισμού αυξάνεται στη δεύτερη περίοδο. Έτσι, ο συντελεστής β είναι αρνητικός και ίσος με -0,17 για την περίοδο 01/1990-12/1998 και αυξάνεται στο 1,10 μετά την είσοδο του ευρώ σε φυσική μορφή.¹² Η διαπίστωση αυτή ισχυροποιεί την υπόθεση ότι το ευρώ είναι υπεύθυνο για τη σύγχυση που παρατηρείται στις αντιλήψεις των νοικοκυριών στην Ευρωζώνη.

Η σχέση μεταξύ των αντιλήψεων για τον πληθωρισμό και του πραγματικού πληθωρισμού εξετάζεται, επίσης, για καθεμία από τις επιμέρους χώρες της Ευρωζώνης. Τα αποτελέσματα των εκτιμήσεων παρουσιάζονται στον Πίνακα Π1 του Παραρτήματος Ι. Πριν την είσοδο των χωρών-μελών στην Ευρωζώνη (01/1999), ο πληθωρισμός έπαιζε στατιστικά σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των αντιλήψεων των νοικοκυριών στη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιρλανδία, την Ισπανία και την Πορτογαλία. Αντίθετα, μετά την εισαγωγή του ευρώ σε φυσική μορφή τα νοικοκυριά στις χώρες αυτές δε φαίνεται να επηρεάζονται από τον πραγματικό πληθωρισμό στη διαμόρφωση των αντιλήψεών τους.

4. Αντιλήψεις και ομάδες Δείκτη Τιμών Καταναλωτή

Στην παρούσα ενότητα επιχειρείται να κατανοηθεί καλύτερα η σχέση μεταξύ των αντιλήψεων των νοικοκυριών για τον πληθωρισμό και του πραγματικού πληθωρισμού στην Ελλάδα. Τα νοικοκυριά δεν επηρεάζονται το ίδιο από όλες τις ομάδες αγαθών και υπηρεσιών. Έτσι, εξετάζεται η σχέση μεταξύ των αντιλήψεων των ελληνικών νοικοκυριών και των επιμέρους ομάδων του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ).

¹² Η ισότητα των συντελεστών β για την Ευρωζώνη και για την ομάδα των χωρών εκτός Ευρωζώνης έχει ελεγχθεί με τη βοήθεια του Wald test. Η μηδενική υπόθεση του στατιστικού ελέγχου -H₀: ισότητα συντελεστών - δεν απορρίφθηκε σε καμία από τις δύο περιπτώσεις.

4.1 Ποιες κατηγορίες αγαθών επηρεάζουν τις αντιλήψεις των ελληνικών νοικοκυριών;

Η οικονομετρική ανάλυση που προηγήθηκε έδειξε ότι ο πραγματικός πληθωρισμός στην Ελλάδα επηρεάζει σημαντικά τις αντιλήψεις για τον πληθωρισμό μόνο πριν την εισαγωγή του ευρώ. Γεννιέται, ωστόσο, το ερώτημα αν κάποια κατηγορία ειδών που περιλαμβάνεται στον ΔΤΚ επηρεάζει περισσότερο τα νοικοκυριά στη διαμόρφωση των αντιλήψεών τους για τον πληθωρισμό. Υπενθυμίζεται ότι τα είδη που απαρτίζουν τον ΔΤΚ κατηγοριοποιούνται σε 12 ομάδες, οι οποίες καλύπτουν το σύνολο των δαπανών των νοικοκυριών, και είναι οι εξής:

1. Είδη διατροφής και μη οινοπνευματώδη ποτά,
2. Οινοπνευματώδη ποτά και καπνός,
3. Είδη ένδυσης και υπόδησης,
4. Στέγαση, ύδρευση, καύσιμα, και φωτισμός κύριας και δευτερεύουσας ή εξοχικής κατοικίας,
5. Διάρκη αγαθά οικιακής χρήσης-οικιακά είδη άμεσης κατανάλωσης και οικιακές υπηρεσίες,
6. Υγεία,
7. Μεταφορές,
8. Επικοινωνίες,
9. Αναψυχή και πολιτισμός,
10. Εκπαίδευση,
11. Ξενοδοχεία, Καφενεία και Εστιατόρια και
12. Διάφορα αγαθά και υπηρεσίες.

Το οικονομετρικό υπόδειγμα με το οποίο εξετάζεται η σχέση μεταξύ των αντιλήψεων των ελληνικών νοικοκυριών για τον πληθωρισμό και του πληθωρισμού των υποομάδων που τον αποτελούν είναι το ακόλουθο:

$$\text{Αντίληψη}_t = c + \alpha \text{Αντίληψη}_{t-1} + \beta \Pi(i)_{t-1} + \varepsilon_t, \quad (2)$$

όπου η μεταβλητή Αντίληψη_t περιγράφει τον δείκτη αντιλήψεων των νοικοκυριών στο μήνα t για την πορεία των τιμών τους τελευταίους 12 μήνες, από το μήνα t-13

Πίνακας 4.1:
Η επίδραση του πληθωρισμού των ομάδων ΔΤΚ στη διαμόρφωση των αντιλήψεων για τον πληθωρισμό στην Ελλάδα

Εξεταζόμενη περίοδος			Εξεταζόμενη περίοδος		
01/1990-12/2000			01/1990-12/2000		
01/2002-05/2007			01/2002-05/2007		
Π(1): Ομάδα 1			Π(7): Ομάδα 7		
	(1)	(2)		(1)	(2)
c	1,30 (1,45)	11,32* (2,67)	c	1,72 (1,64)	10,93* (2,72)
α	0,90* (29,61)	0,84* (14,06)	α	0,92* (24,06)	0,80* (10,56)
β	0,23* (3,22)	-0,23 (-0,80)	β	0,10 (1,73)	0,67 (1,19)
R ² adj	0,94	0,88	R ² adj	0,94	0,88
φ	2,25	-	φ	-	-
Π(2): Ομάδα 2			Π(8): Ομάδα 8		
c	1,30 (1,42)	13,85* (2,43)	c	0,94 (1,06)	8,94* (2,28)
α	0,90* (23,06)	0,82* (11,71)	α	0,97* (43,52)	0,86* (14,95)
β	0,16* (2,21)	-0,43 (-1,09)	β	-0,008 (-0,28)	-0,19 (-0,61)
R ² adj	0,94	0,88	R ² adj	0,94	0,88
φ	1,55	-	φ	-	-
Π(3): Ομάδα 3			Π(9): Ομάδα 9		
c	0,83 (0,88)	11,21* (2,42)	c	0,69 (0,70)	9,96 (1,81)
α	0,33* (2,56)	-0,47 (-0,85)	α	0,92* (27,18)	0,86* (14,06)
β	0,33* (2,56)	-0,47 (-0,85)	β	0,22 (1,46)	-0,17 (-0,16)
R ² adj	0,94	0,87	R ² adj	0,94	0,88
φ	2,74	-	φ	-	-
Π(4): Ομάδα 4			Π(10): Ομάδα 10		
c	1,84 (1,95)	9,63* (2,57)	c	1,64 (1,67)	-3,59 (-0,38)
α	0,89* (25,86)	0,83* (13,15)	α	0,90* (20,83)	0,79* (11,46)
β	0,19* (3,40)	0,30 (1,03)	β	0,14* (2,05)	4,12 (1,54)
R ² adj	0,94	0,88	R ² adj	0,94	0,88
φ	1,64	-	φ	1,38	-
Π(5): Ομάδα 5			Π(11): Ομάδα 11		
c	1,06 (1,15)	18,68* (2,73)	c	0,88 (0,97)	8,29 (1,59)
α	0,90* (26,37)	0,84* (15,48)	α	0,92* (24,63)	0,87* (13,86)
β	0,25* (2,39)	-4,35 (-1,32)	β	0,13 (1,60)	0,15 (0,31)
R ² adj	0,94	0,88	R ² adj	0,94	0,87
φ	2,65	-	φ	-	-
Π(6): Ομάδα 6			Π(12): Ομάδα 12		
c	0,98 (1,09)	5,09 (1,46)	c	0,92 (1,01)	7,93 (1,27)
α	0,94* (31,10)	0,84* (14,86)	α	0,90* (23,45)	0,87* (14,31)
β	0,08 (1,07)	1,22 (1,28)	β	0,20 (1,75)	0,33 (0,26)
R ² adj	0,94	0,88	R ² adj	0,94	0,88
φ	-	-	φ	-	-

Σημείωση: Τα μεγέθη στις παρενθέσεις είναι οι στατιστικές *t* όταν τα κατάλοιπα της παλινδρόμησης έχουν διορθωθεί για ετεροσκεδαστικότητα με τη μέθοδο White (1980). Ο αστερίσκος δηλώνει στατιστικά σημαντικές εκτιμήσεις σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. R²adj είναι ο συντελεστής πολλαπλού προσδιορισμού διορθωμένος για τους βαθμούς ελευθερίας. Ο συντελεστής φ=β/(1-α) είναι ο συντελεστής του πληθωρισμού στη μακροχρόνια σχέση των αντιλήψεων για τον πληθωρισμό και του πληθωρισμού.

έως το μήνα $t-1$, Αντίληψη $_{t-1}$ περιγράφει τη μεταβλητή “Αντίληψη” του προηγούμενου μήνα $t-1$, $\Pi(i)_{t-1}$ είναι ο ετήσιος πληθωρισμός της ομάδας i του δείκτη τιμών καταναλωτή (ΔΤΚ) ένα μήνα νωρίτερα από τον μήνα $t-13$ έως τον μήνα $t-1$ για $i=1, \dots, 12$, και ε_t το σφάλμα της εκτίμησης. Η ερμηνεία των εκτιμώμενων συντελεστών είναι ακριβώς ανάλογη με την περιγραφή του οικονομετρικού υποδείγματος (1). Τα αποτελέσματα της εκτίμησης του υποδείγματος (2) παρουσιάζονται στον Πίνακα 4.1.

Την περίοδο πριν την είσοδο της Ελλάδας στην Ευρωζώνη (01/1990-12/2000), η αντίληψη των νοικοκυριών για τον πληθωρισμό επηρεάζεται σημαντικά από τον πληθωρισμό που αντιστοιχεί σε αγαθά «πρώτης ανάγκης». Τα αγαθά αυτά κυριαρχούν στις καθημερινές συναλλαγές των νοικοκυριών. Συγκεκριμένα, τα είδη διατροφής και μη οινοπνευματώδη ποτά, τα οινοπνευματώδη ποτά και ο καπνός, τα είδη ένδυσης και υπόδησης, οι δαπάνες που σχετίζονται με τη στέγαση καθώς και με αγαθά οικιακής χρήσης (διαρκή αγαθά, οικιακά είδη άμεσης κατανάλωσης και οικιακές υπηρεσίες) και, τέλος, οι υπηρεσίες που σχετίζονται με την εκπαίδευση είναι αυτά που έχουν θετική και στατιστικά σημαντική σχέση με το δείκτη των αντιλήψεων των νοικοκυριών για τον πληθωρισμό (έχουν στατιστικά σημαντικό συντελεστή β). Μάλιστα, τα είδη αυτά έχουν συνολικά μεγάλη βαρύτητα στο «καλάθι» των αγαθών και υπηρεσιών που περιλαμβάνονται στο ΔΤΚ, καθώς υπολογίζεται ότι ξεπερνούν το 50% των δαπανών του μέσου ελληνικού νοικοκυριού.

Την περίοδο μετά την εισαγωγή του ευρώ σε φυσική μορφή (01/2002) οι αντιλήψεις των νοικοκυριών δεν επηρεάζονται σημαντικά από καμία κατηγορία αγαθών ή υπηρεσιών του πληθωρισμού. Αυτό φανερώνουν οι μη στατιστικά σημαντικοί συντελεστές β του υποδείγματος (2). Έτσι, τα νοικοκυριά δε λαμβάνουν υπόψη τους ούτε το σύνολο του πληθωρισμού αλλά ούτε και την εξέλιξη των τιμών κάποιας συγκεκριμένης κατηγορίας αγαθών ή υπηρεσιών.

Υπολογίζεται στη συνέχεια για την περίοδο 01/1990-12/2000, ο συντελεστής μακροχρόνιας σχέσης των

αντιλήψεων για τον πληθωρισμό και του πληθωρισμού, ο οποίος δίδεται από τον τύπο, $\varphi = \beta / (1 - \alpha)$.¹³ Ο συντελεστής φ δείχνει ποια είναι η επίδραση του πληθωρισμού της ομάδας i του δείκτη τιμών καταναλωτή (ΔΤΚ) στη διαμόρφωση των αντιλήψεων των νοικοκυριών για τον πληθωρισμό μακροχρόνια. Έτσι, μια αύξηση του πληθωρισμού της ομάδας i κατά 1 ποσοστιαία μονάδα, οδηγεί σε αύξηση του δείκτη των αντιλήψεων των νοικοκυριών κατά φ μονάδες. Για παράδειγμα, αν ο πληθωρισμός των τροφίμων και των μη οινοπνευματωδών ποτών ανέβει κατά 1 ποσοστιαία μονάδα, τότε ο δείκτης των αντιλήψεων των νοικοκυριών αυξάνεται κατά 2,25 μονάδες. Επίσης, μεγαλύτερη τιμή του συντελεστή φ σημαίνει ότι η ομάδα στην οποία ο συντελεστής αναφέρεται έχει μεγαλύτερη επίδραση στο δείκτη αντιλήψεων των νοικοκυριών μακροχρόνια σε σχέση με τις υπόλοιπες ομάδες. Τα αποτελέσματα των υπολογισμών του συντελεστή αυτού παρουσιάζονται στον Πίνακα 4.1.

4.2 Πού οφείλεται η «απαισιοδοξία» των νοικοκυριών;

Η ανάλυση που πραγματοποιήθηκε δείχνει ότι η εισαγωγή του ευρώ φαίνεται να έχει επιδράσει αποσταθεροποιητικά στον τρόπο διαμόρφωσης των αντιλήψεων των νοικοκυριών για τις μεταβολές των τιμών. Μάλιστα η επίδραση αυτή συνδέεται με ένα κλίμα «απαισιοδοξίας» των νοικοκυριών για το ευρώ, η οποία αποτυπώνεται σε πολλές έρευνες/δημοσκοπήσεις. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε ερώτηση του Ευρωβαρόμετρου¹⁴ τον Σεπτέμβριο του 2002 το 85% των ερωτώμενων στην Ελλάδα θεωρούσε ότι η μετατροπή των τιμών σε ευρώ αποβαίνει επιζήμια για τους καταναλωτές και μόνο 6% θεωρούσαν ότι επέδρασε προς όφελός τους.

Τον Ιανουάριο 2002, το 39,2% των ερωτώμενων στην Ελλάδα και το 45,4% στην Ευρωζώνη δήλωσε στην έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο “Attitudes on the euro” ότι όταν πραγματοποιεί αγορές σκέφτεται σε εγχώριο νόμισμα και όχι σε ευρώ. Η αδυναμία αυτή προσαρμογής των νοικοκυριών στο ευρώ διαπιστώνεται

¹³ Ο συντελεστής φ έχει νόημα να υπολογιστεί μόνο για τις ομάδες του ΔΤΚ που είναι στατιστικά σημαντικές σύμφωνα με το υπόδειγμα 2.

¹⁴ Flash Eurobarometer 121/4, “Euro Attitudes - EuroZone”, October 2002.

και αργότερα. Ακόμα και στην έρευνα του Ευρωβαρόμετρου που πραγματοποιήθηκε το Σεπτέμβριο 2006, το 16% περίπου των ερωτώμενων στην Ευρωζώνη και το 16% στην Ελλάδα δήλωσαν ότι σκέφτονται σε εθνικό νόμισμα όταν πραγματοποιούν καθημερινές, μικρές συναλλαγές. Αντίθετα, 21% και 17% αντίστοιχα σκέφτονται τόσο σε ευρώ όσο και στο εθνικό τους νόμισμα.

Η αδυναμία πολλών νοικοκυριών να σκεφτούν σε όρους ευρώ ακόμα και σήμερα προκαλεί ίσως σύγχυση στην αντίληψη που έχουν για τη μεταβολή των τιμών. Τα νοικοκυριά, λοιπόν, όταν καλούνται να δώσουν απαντήσεις για τις μεταβολές των τιμών σε σχέση με τους προηγούμενους 12 μήνες πιθανόν συγκρίνουν την τρέχουσα τιμή ενός αγαθού σε ευρώ με την τιμή του σε εθνικό νόμισμα πριν το ευρώ. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα νοικοκυριά να σχηματίζουν εσφαλμένες αντιλήψεις για την μεταβολή των τιμών, αντιλήψεις που δεν ανταποκρίνονται στην πορεία του πραγματικού πληθωρισμού. Επίσης, οι αντιλήψεις των νοικοκυριών πιθανόν να επηρεάζονται από σημαντικές ανατιμήσεις αγαθών τα οποία δε συμπεριλαμβάνονται στον ΔΤΚ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η σημαντική αύξηση των τιμών των κατοικιών που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια και η οποία φυσικά δεν περιλαμβάνεται στον υπολογισμό του πληθωρισμού.

5. Συμπέρασμα

Στην παρούσα μελέτη εξετάζεται η επίδραση που είχε η είσοδος του ευρώ στις αντιλήψεις που διαμορφώνουν τα νοικοκυριά για τον πληθωρισμό. Κίνητρο για τη μελέτη αυτή ήταν η διάχυτη αντίληψη του κόσμου, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρωζώνη, ότι το ευρώ είναι υπεύθυνο για την «ακρίβεια» και, συνεπώς, για την επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσής τους.

Το ισοζύγιο των απαντήσεων των νοικοκυριών για τον πληθωρισμό σε μηνιαία δημοσκόπηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι ένα ποιοτικό μέτρο που καθρεφτίζει τις αντιλήψεις τους σχετικά με τις μεταβολές των τιμών. Ο δείκτης αυτός για την Ελλάδα έχει θετικό πρόσημο για ολόκληρη την περίοδο από το 1985 έως σήμερα, που

συνεπάγεται ότι κατά μέσο όρο τα νοικοκυριά αντιλαμβάνονταν υψηλές αυξήσεις στις τιμές στη διάρκεια των προηγούμενων 12 μηνών από την ημέρα της δημοσκόπησης. Η απαισιοδοξία που αντανακλά ο δείκτης των αντιλήψεων των νοικοκυριών γίνεται ιδιαίτερα έντονη την περίοδο μετά την εισαγωγή του ευρώ. Την περίοδο αυτή, από το 2002 έως σήμερα, το ισοζύγιο των απαντήσεων των νοικοκυριών σχεδόν διπλασιάστηκε, υποδηλώνοντας ότι ένα μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων έβλεπε σημαντική αύξηση στις τιμές. Παρόμοια περίπου είναι η επιδείνωση των αντιλήψεων των νοικοκυριών για τον πληθωρισμό μετά την εισαγωγή του ευρώ και στην Ευρωζώνη. Αντίθετα, η πλειονοψηφία των νοικοκυριών στις χώρες της ΕΕ-15 που δεν υιοθέτησαν το ευρώ θεωρεί ότι οι τιμές κινούνται σταθεροποιητικά ή πτωτικά.

Η αυξημένη απαισιοδοξία των νοικοκυριών που παρατηρείται στην Ελλάδα και την Ευρωζώνη μετά την είσοδο του ευρώ, και που δεν παρατηρείται την ίδια περίοδο στις χώρες που διατήρησαν τα εθνικά τους νομίσματα, υποδηλώνει ότι η αιτία για την αύξηση αυτή είναι το ίδιο το ευρώ. Πράγματι, η αντίληψη των νοικοκυριών για τον πληθωρισμό στην Ελλάδα και την Ευρωζώνη συμβαδίζει με την πορεία του πληθωρισμού την περίοδο πριν την είσοδο στην Ευρωζώνη. Αντίθετα, μετά το 2002 ο δείκτης των αντιλήψεων των νοικοκυριών αυξάνεται δραματικά, ενώ ο πληθωρισμός είναι σχεδόν σταθερός. Η συσχέτιση των δύο μεγεθών για την Ελλάδα ήταν 0,57 την περίοδο 1985-2000 και αρνητική για την περίοδο 2002-2007. Το αντίστοιχο μέγεθος για την Ευρωζώνη ήταν κοντά στη μονάδα πριν το 1999 και σχεδόν μηδέν μετά το 2001. Αντίθετα, στις χώρες της ΕΕ-15 που δεν υιοθέτησαν το ευρώ οι συσχετίσεις αυτές συνεχίζουν να είναι θετικές και ισχυρές και μετά το 2001, επιβεβαιώνοντας την αιτιώδη σχέση μεταξύ ευρώ και επιδείνωσης των αντιλήψεων για τον πληθωρισμό στις χώρες της Ευρωζώνης.

Η επίδραση του ευρώ στη σχέση μεταξύ πληθωρισμού και αντιλήψεων για τον πληθωρισμό εξετάζεται και με τη βοήθεια οικονομετρικής ανάλυσης. Σύμφωνα με την ανάλυση αυτή, την περίοδο 01/1990-12/2000, τα ελληνικά νοικοκυριά επηρεάζονται σημαντικά από τον πραγματικό

πληθωρισμό όταν περιγράφουν στη δημοσκόπηση το πως αυτός έχει διαμορφωθεί τους τελευταίους 12 μήνες. Έτσι, μια αύξηση του ετήσιου πληθωρισμού της τάξεως του 1% στους τελευταίους 12 μήνες είχε ως αποτέλεσμα ο δείκτης των αντιλήψεων για τον πληθωρισμό να αυξάνεται κατά 0,23 μονάδες. Αντίθετα, μετά την 1^η Ιανουαρίου 2002 η σχέση μεταξύ πληθωρισμού και αντιλήψεων καταστρέφεται και γίνεται μη στατιστικά σημαντική.

Η διαπίστωση για αλλαγή της επίδρασης του πληθωρισμού στις αντιλήψεις για τον πληθωρισμό ισχύει και για την Ευρωζώνη. Η σχέση μεταξύ των δύο μεγεθών παύει να είναι στατιστικά σημαντική μετά την εισαγωγή του ευρώ (01/2002). Αντίθετα, η ίδια ανάλυση για την ομάδα των χωρών της ΕΕ-15 εκτός Ευρωζώνης δίνει διαφορετικά αποτελέσματα. Ο συντελεστής που συνδέει τις αντιλήψεις των νοικοκυριών με τον πληθωρισμό αυξάνεται από το -0,17 την περίοδο 1990-1998 στο 1,10 την περίοδο μετά το 2002.

Τέλος, εξετάζεται η σχέση μεταξύ των αντιλήψεων των ελληνικών νοικοκυριών για τον πληθωρισμό και των δώδεκα επιμέρους ομάδων που απαρτίζουν το ΔΤΚ. Η αντίληψη αυτή επηρεάζεται από αγαθά «πρώτης ανάγκης», τα οποία κατέχουν εξέχουσα θέση στις καθημερινές συναλλαγές τους. Όμως, η επίδραση αυτή αναφέρεται στην περίοδο πριν την είσοδο της χώρας στην Ευρωζώνη. Από το 2002 και μετέπειτα, η σχέση μεταξύ αντιλήψεων και πληθωρισμού αγαθών πρώτης ανάγκης διαταράσσεται.

Κύριο συμπέρασμα της παρούσας μελέτης είναι ότι τα νοικοκυριά δεν αντιλαμβάνονται σωστά τον πραγματικό πληθωρισμό μετά την υιοθέτηση του ευρώ και ότι το ίδιο το ευρώ είναι η αιτία για την επιδείνωση στις αντιλήψεις τους. Η σύγχυση των νοικοκυριών και η λανθασμένη αντίληψή τους για τις μεταβολές των τιμών πιθανόν να προκαλεί και λανθασμένη κατανομή των δαπανών τους, καθώς και αβεβαιότητα ως προς την επάρκεια του εισοδήματός τους. Αυτό, όμως, είναι ένα ζήτημα προς περαιτέρω διερεύνηση.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, 2005, Δείκτης Τιμών Καταναλωτή, Ειδική Ενημερωτική Έκδοση.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2006), «Ευρωβαρόμετρο, Κοινή γνώμη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Εθνική ανάλυση, Ελλάδα», Flash Eurobarometer 179", Απρίλιος.
- Κοσμά, Ο., Ε. Σιμιντζή και Γκ. Χαρδούβελης, 2007, «Οι αντιλήψεις για τον πληθωρισμό και η επίδραση του ευρώ», Οικονομία & Αγορές, Eurobank EFG, Απρίλιος 2007.
- Argyrou, M.G., 2006, "The Effects of the Accession of Greece to the EMU: Initial Estimates, Centre of Planning and Economic Research", Studies 64, Athens.
- ECB Monthly Bulletin, Recent Development in Euro Inflation Perceptions, October 2003.
- ECB Monthly Bulletin, Consumers' Inflation Perceptions: Still at Odds with Official Statistics?, Box 3, April 2005.
- ECB Monthly Bulletin, Measured Inflation and Inflation Perceptions in the Euro Area, May 2007.
- European Commission (2006), "The Eurozone, 5 years after the introduction of euro coins and banknotes", Flash Eurobarometer 193", September.
- European Commission, January 2007, "The joint harmonized EU programme of business and consumer surveys user guide".
- Flash Eurobarometer, 121/4, "Euro Attitudes - EuroZone", October 2002.
- G. Fagan, V. Gaspar, "Adjusting to the Euro", ECB Working Paper, No 716, January 2007.
- MRB Hellas, Μάρτιος 2007, "Έρευνα σε συνεργασία με τον ΣΕΒ. Αποτελέσματα Πανελλαδικής Τηλεφωνικής Έρευνας".
- White H., A, Heteroskedasticity-Consistent Covariance Matrix Estimator and a Direct Test for Heteroskedasticity, *Econometrica*, Vol. 48, No. 4 (May, 1980), pp. 817-838.

Παράρτημα I

Πίνακας Π.1:

Αποτελέσματα εκτίμησης υποδείγματος (2) για τις επιμέρους χώρες της Ευρωζώνης

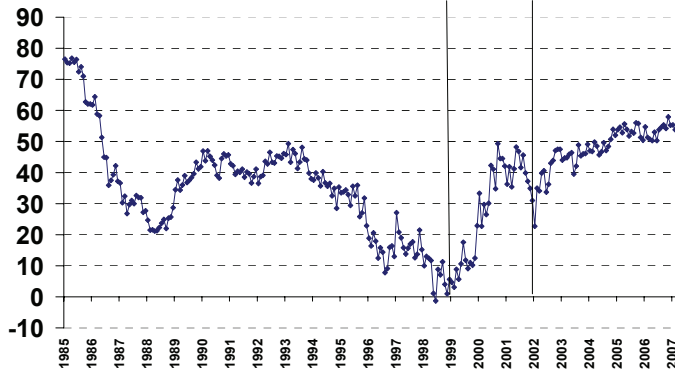
Εξεταζόμενη περίοδος			Εξεταζόμενη περίοδος		
Αυστρία	11/1995-12/1998	01/2002-05/2007	Ισπανία	01/1990-12/1998	01/2002-05/2007
c	-3,50 (-1,52)	7,00* (2,13)	c	-1,84 (-1,57)	6,25 (1,71)
α	0,99* (13,85)	0,77* (8,84)	α	0,84* (13,79)	0,82* (14,11)
β	2,64 (1,56)	0,84 (0,91)	β	1,21* (2,31)	1,01 (1,62)
R ² adj	0,89	0,72	R ² adj	0,94	0,85
Εξεταζόμενη περίοδος			Εξεταζόμενη περίοδος		
Βέλγιο	01/1990-12/1998	01/2002-05/2007	Ιταλία	01/1990-12/1998	01/2002-05/2007
c	-0,40 (-0,32)	6,78 (1,44)	c	-3,59* (-3,56)	-6,12 (-1,74)
α	0,92* (16,64)	0,83* (7,98)	α	0,80* (20,66)	0,87* (22,10)
β	1,19 (1,51)	0,87 (1,21)	β	2,28* (5,14)	5,34* (2,58)
R ² adj	0,92	0,78	R ² adj	0,97	0,93
Εξεταζόμενη περίοδος			Εξεταζόμενη περίοδος		
Γαλλία	01/1990-12/1998	01/2002-05/2007	Ολλανδία	01/1990-12/1998	01/2002-05/2007
c	-5,50* (-3,86)	14,11* (3,22)	c	-2,32 (-1,66)	-3,04* (-2,37)
α	0,76* (11,78)	0,68* (9,91)	α	0,81* (18,41)	0,93* (32,70)
β	2,78* (3,78)	0,39 (0,38)	β	2,12* (3,71)	3,02* (2,93)
R ² adj	0,90	0,63	R ² adj	0,84	0,98
Εξεταζόμενη περίοδος			Εξεταζόμενη περίοδος		
Γερμανία	01/1992-12/1998	01/2002-05/2007	Πορτογαλία	01/1990-12/1998	01/2002-05/2007
c	-0,23 (-0,46)	-3,30* (-1,14)	c	2,54 (1,35)	0,70 (0,29)
α	0,84* (18,23)	1,00* (33,44)	α	0,81* (9,62)	0,92* (17,97)
β	1,62* (3,79)	1,98 (1,52)	β	0,68* (2,42)	0,98 (1,61)
R ² adj	0,98	0,95	R ² adj	0,90	0,85
Εξεταζόμενη περίοδος			Εξεταζόμενη περίοδος		
Ιρλανδία	01/1990-12/1998	01/2002-05/2007	Φινλανδία	11/1995-12/1998	01/2002-05/2007
c	-0,90 (-0,76)	1,86 (0,82)	c	-4,08 (-1,51)	-2,80* (-3,46)
α	0,79* (13,64)	0,91* (22,75)	α	0,88* (18,32)	0,62* (7,02)
β	1,86* (2,48)	0,64 (1,42)	β	1,59 (1,26)	1,12* (2,44)
R ² adj	0,86	0,84	R ² adj	0,97	0,62
Εξεταζόμενη περίοδος			Εξεταζόμενη περίοδος		
Λανία	01/1990-12/1998	01/2002-05/2007	Ηνωμένο Βασίλειο	01/1990-12/1998	01/2002-05/2007
c	-8,03* (-3,45)	-14,65 (-3,76)	c	-0,01 (-0,03)	-1,44 (-1,28)
α	0,85* (23,41)	0,63* (6,80)	α	0,99* (25,22)	0,89* (21,03)
β	1,68* (2,44)	3,18 (2,93)	β	-0,07 (-0,28)	1,08 (1,62)
R ² adj	0,93	0,76	R ² adj	0,97	0,89
Εξεταζόμενη περίοδος			Εξεταζόμενη περίοδος		
Σουηδία	11/1995-12/1998	01/2002-05/2007			
c	-17,47* (-4,42)	-5,43* (-2,88)			
α	0,45* (3,52)	0,84* (14,67)			
β	2,60* (2,92)	0,98* (2,03)			
R ² adj	0,72	0,87			

Σημείωση: Τα μεγέθη στις παρενθέσεις είναι οι στατιστικές *t* όταν τα κατάλοιπα της παλινδρόμησης έχουν διορθωθεί για ετεροσκεδαστικότητα με τη μέθοδο White (1980). Ο αστερίσκος δηλώνει στατιστικά σημαντικές εκτιμήσεις σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. R²adj είναι ο συντελεστής πολλαπλού προσδιορισμού διορθωμένος για τους βαθμούς ελευθερίας.

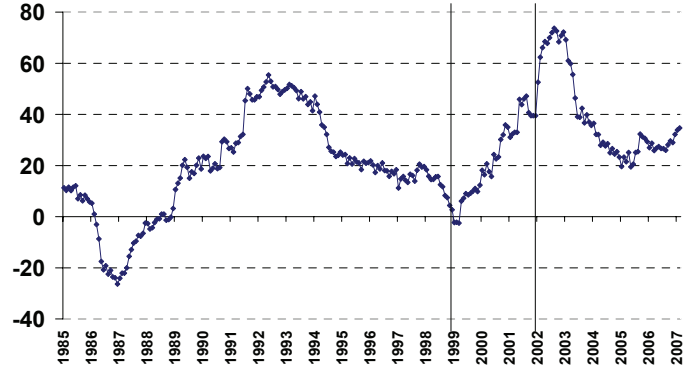
Παράρτημα II

Διαγραμματικές απεικονίσεις των αντιλήψεων των νοικοκυριών για τον πληθωρισμό στις χώρες-μέλη της Ευρωζώνης

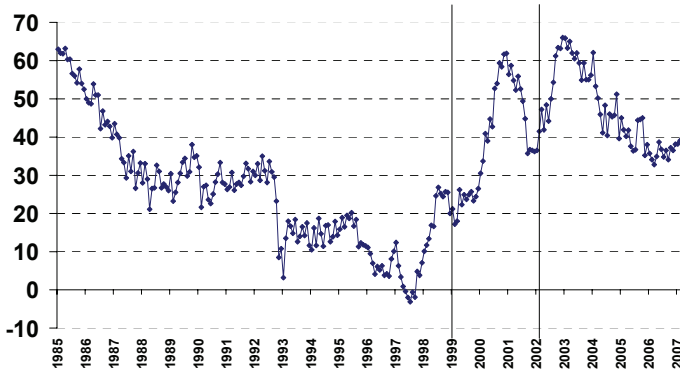
Βέλγιο

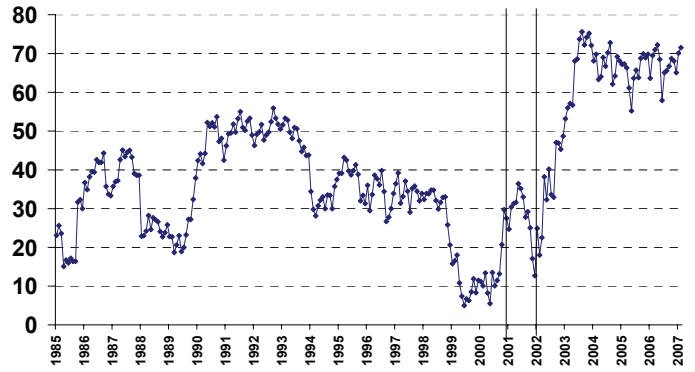
Γερμανία

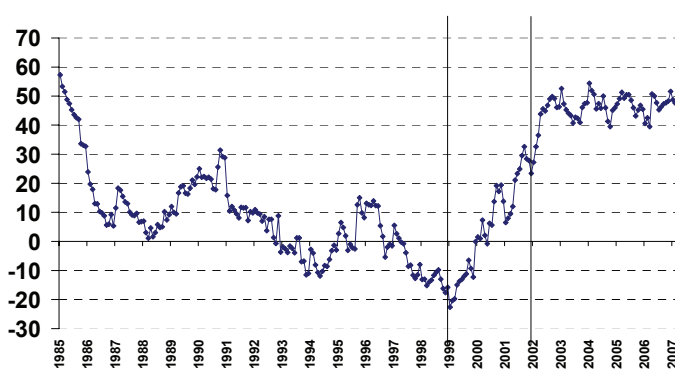
Ιρλανδία

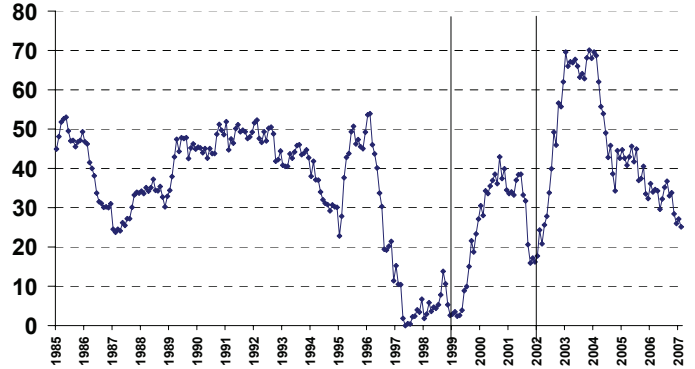
Ελλάδα

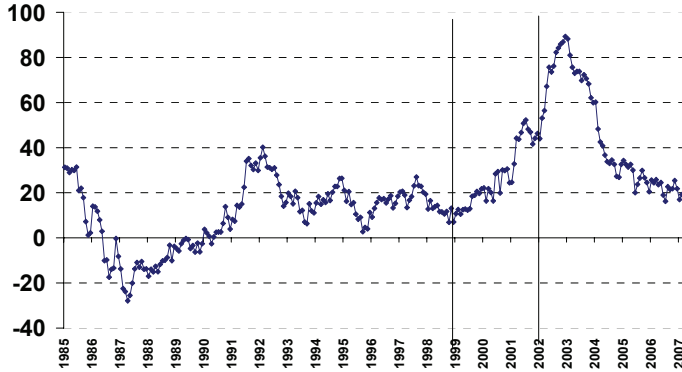
Γαλλία

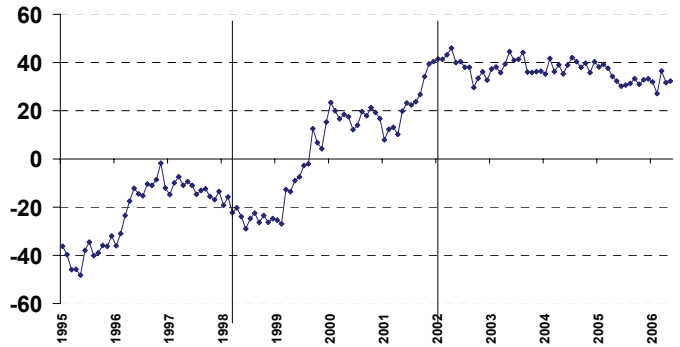
Ιταλία

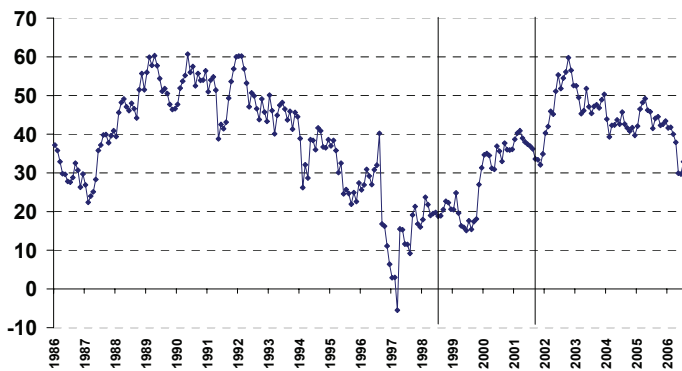
Ολλανδία

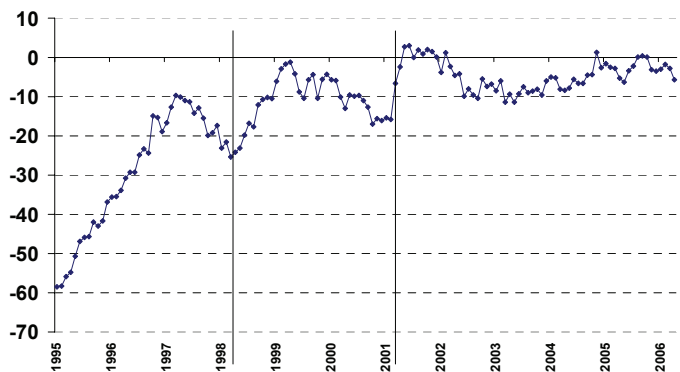
Αυστρία

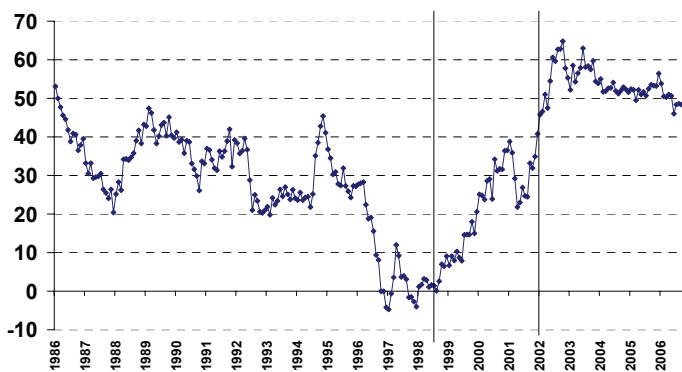
Πορτογαλία

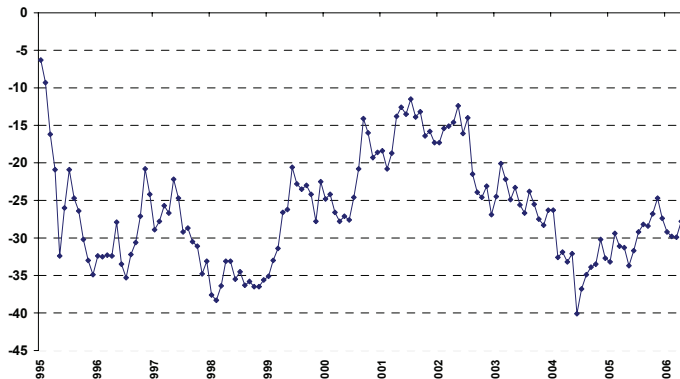
Φινλανδία

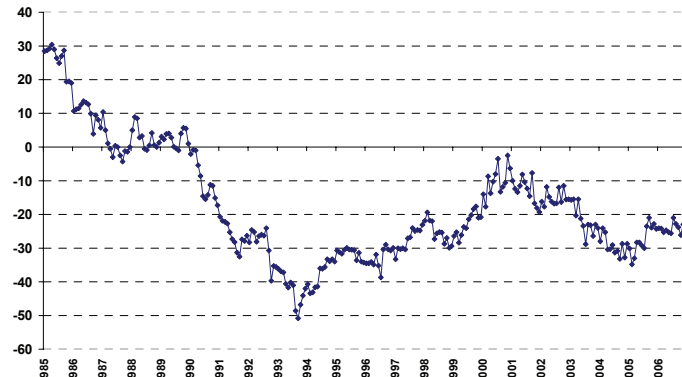
Ισπανία

Σουηδία

Δανία

Ηνωμένο Βασίλειο

